

FINANTSINSTRUMENTIDE JA NENDEGA KAASNEVATE RISKIDE KIRJELDUS

SISSEJUHATUS

Käesolev dokument on suunatud Panga klientidele või potentsiaalsetele klientidele („Klient“) Finantsinstrumentide turgude direktiivi 2014/65/EÜ (“MIFID”) ja Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/565 mõistes.

Tuginedes õigusaktidest tulenevatele nõuetele ning võimaldamaks Kliendil teha kaalutletud ja informeeritud investeerimisotsuseid, esitab Pank käesolevaga üldise kirjelduse erinevatest finantsinstrumentidest ja nendega kaasnevatest riskidest. Konkreetse finantsinstrumendiga võib kaasneda lisatingimusi ja sellele omaseid riske.

Käesoleva kirjelduse eesmärk on anda piisava detailsusega teavet konkreetsete finantsinstrumentide liikide, nendega kaasnevate riskide ning toimimise ja tulemusnäitajate kohta erinevates, sealhulgas positiivsetes ja negatiivsetes, turutingimustes.

Klient peaks käesoleva kirjeldusega tutvuma enne investeerimisotsuse langetamist. Käesolevat dokumenti ei saa käsitada kui investeerimissoovitust või muud nõuannet ega ole mõeldud isikliku soovitusena investeerida finantsinstrumentidesse. Enne investeerimisotsuse langetamist peaks Klient hindama oma finantsseisundit ja investeeringu sobivust oma investeerimiseesmärkidega, arvestades seejuures oma teadmiste ja kogemustega seoses finantsinstrumentide turgudega, ning vajadusel konsulteerima asjatundjaga.

1. ÜLDSÄTTED

Investori peamiseks eesmärgiks on teenida oma investeringult/riskimaanduselt kasumit. Kuid iga investeringuga kaasneb risk. Investeering ei pruugi teenida oodatavat tulu ja võib isegi kahjumlikuks osutada. Tavaliselt on oodatava tulu ja riskimäära vahel otsene seos, st mida suurem on oodatav tulu, seda suurem ka kaotuse risk. Erinevad finantsinstrumendid kannavad endas erinevaid riske. Üks võimalus piirata kaotuse riski on investeerida ühe finantsinstrumendi asemel finantsinstrumentide kogumisse või mitmesse sarnasesse finantsinstrumenti. Sellise tegevuse eesmärk on riski ühtlaselt hajutada ja vältida üheaegset negatiivset mõju kõikidele finantsinstrumentidele.

Klient vastutab isiklikult otsuse eest investeerida ühte või teise finantsinstrumenti. Kliendi kohuseks on regulaarselt oma investeringuid jälgida olenemata sellest, kas talle on teatud investeringuga seoses investeerimissoovitusi antud või mitte. Klient peaks kasutama kogu talle kättesaadavat teavet, et jälgida hinnamuutusi ja oma investeringute väärtust, sealhulgas Panga, teiste teabeedastajate (näiteks kauplemissüsteemid, Reuters, Bloomberg jt) või isiklikult kogutud andmeid.

Käesolev riskide kirjeldus ei ole lõplik, vaid see sisaldab neist üksnes olulisimaid ning tehingu käigus võivad Kliendile realiseeruda muud täiendavad riskid.

2. ÜLDINFO FINANTSINSTRUMENTIDE JA RISKIDE KOHTA

2.1. Erinevate riskide kirjeldus

Kõige märkimisväärsemad ja levinumad riskid, millega Klient peaks arvestama, on järgmised:

- **Hinnarisk** – finantsinstrumendi hinnamuutuse tõenäosus ja ulatus.
- **Tururisk** – nimetatakse ka “süsteemne risk”. Tõenäosus kanda kahju tegurite tõttu, mis mõjutavad finantsturgude üldist tootlust.
- **Likviidsusrisk** – risk, et turu piisava likviidsuse puudumisel ei saa teatud finantsinstrumente osta ega müüa ilma täiendavaid märkimisväärseid lisakulutusi tegemata. Finantsinstrumendi likviidsuse indikaatoriks on pakkumise-nõudluse hinnavahe.
- **Valuutarisk** – risk, et välisvaluutas tehtud finantsinstrumentide investeringutelt saadakse kahju. Klient peaks olema teadlik, et investeringute väärtus võib valuutakursside ebasoodsate kõikumiste tõttu langeda.
- **Intressimäära risk** – risk, et Klient kannab kahju intressimäärade kõikumise tõttu.
- **Teaberisk** – risk, et Klient kannab kahju, kuna teatud finantsinstrumentide osas oli investeerimisotsuse langetamise hetkel teave emitendi kohta puudulik või ekslik.
- **Vastaspoolse krediidirisk** – risk, et Klient võib kanda kahju, kui vastaspool, kellel on Kliendi või Kliendi nimel tegutseva Panga suhtes krediidirisk, ei suuda oma kohustusi täita.
- **Riigirisk** – risk, et Klient kannab kahju teatud riigis valitsevate ebasoodsate tingimuste tõttu, mis võivad sellises riigis asuvat emitenti ebasoodsalt mõjutada ja langetada sellise emitendi emiteeritud finantsinstrumentide väärtust ja/või emitendi võimet oma kohustusi täita.
- **Õiguslik risk** – risk, et Klient kannab kahju või temale kaasnevad lisakulud seoses ebasoodsate piirangute või kohustustega, mis ilmnevad peale finantsinstrumentide omandamist muudatuste tõttu seadusandluses, pädevate järelevalveasutuste suunistes, kohtupraktikas vmt.
- **Tootespetsiifilised riskid** – kirjeldatud vastavalt varaklassile alljärgnevalt.

3. VÄÄRTPABERID

3.1. Aktsiad

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Aktsiad (kapitaliväärtpaberid) on omandit tõendavad väärtpaberid ettevõttes. Kui aktsiaid emiteerinud ettevõtte (emitent) teenib kasumit, siis võidakse osa kasumist dividendidena aktsionäridele välja maksta. Aktsiad võivad anda ka hääleõiguse aktsionäride üldkoosolekul. Aktsia omandamisel on investori riskiks aktsia eest makstav hind ja selle dünaamika. Hind võib tulevikus tõusta või langeda. Teoreetiliselt on aktsia hinnalanguse piiriks 0 ja tõus määratlematu.

Aktsiate hinnad on kõikuvad, mida mõjutavad paljud mikro- ja makroökonomilised tegurid nagu majanduslikud, poliitilised, turu- ja emitendipõhised muutused. Sellised muutused võivad aktsiate hinda ebasoodsalt mõjutada, põhjustades tõusu või langust olenemata konkreetse ettevõtte majandustulemustest. Lisaks võivad erinevad tööstusharud, finantsturud ja väärtpaberid sellistele muutustele reageerida erinevalt.

Puudub igasugune garantii, et ettevõtte, mis on ajalooliselt maksnud dividende, jätkavad dividendide maksmist või maksavad tulevikus dividende samal määral kui praegu. Dividendimaksete vähendamine või lõpetamine võib aktsiate hindu negatiivselt mõjutada.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Arenngud emitendi majanduslikus olukorras (ettevõttepõhine)*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootused ettevõtte/tööstusharu/tervikmajanduse* tulevikuarengutele	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Aktsiaturu üldine areng*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid

Tootspetsiifilised riskid

Avalike suhete risk – risk, et meedias või sotsiaalmeedia kanalites avaldatud ebasoodsad uudised omavad ettevõttele või tööstusharule negatiivset mõju.

Ettevõtte kasutatavate ressursside hinnarisk – risk, et ettevõtte kasutatavate ressursside (nagu tooraine, töö, energia) hinnamuutus, mõjutab konkreetse ettevõtte äritegevust negatiivselt.

Reitingu risk – risk, et asjaomase ettevõtte krediidireiting muutub ja rahastamiskulud tõusevad.

Riigi risk - riigi risk on riskide kogum: poliitiline risk, vahetuskursimehhanismi risk, majanduslik risk, valitsuse tegevuse (tegevusetuse) risk.

Hinna volatiilsus – on palju erinevaid ettevõtteid ja volatiilsus oleneb ettevõtte tööstusharust, likviidsusest, turutingimustest ja muudest teguritest. Näiteks biotehnoloogia sektor on tavaliselt seotud uute ravimite edu või läbikukkumisega. Seega olenevalt toote edukusest võib aktsia hind märkimisväärselt tõusta või langeda. Samal ajal on tarbekaupade sektoris tegutsevatel ettevõtetel tavapäraselt madalam volatiilsus.

Väljumismeetodid - ostetud aktsiad saab müüa börsil, kus nad on noteeritud. Vastavad kauplemiskohad võivad asjaomaste aktsiatega kauplemise peatada. Lisaks võib olla väga keeruline müüa mittelikviidseid aktsiaid, kui turul ei ole ostjaid ja/või müüjaid.

3.2. Võlakirjad

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Võlakiri on mittekapitaliväärtpaber, mille puhul emitendist (nt ettevõtte, valitsus või muu emiteeriv institutsioon) saab võlakirjaomaniku võlgnik. Võlakirju on mitmeid erinevaid liike. Järgneva loetelu, mis on näitlik ega loetle ammendavalt kõiki võlakirjaliike, eesmärgiks on selgitada tähtsamate võlakirjaliikide spetsiifilisi tunnuseid.

Fikseeritud intressimääraga võlakirjade omanikele tehakse regulaarselt fikseeritud intressimakseid, mida nimetatakse kupongimakseteks, ja lunastustähtajal tagastatakse investeeritud põhisumma.

Muutuva intressimääraga võlakirjade omanikele tehakse regulaarselt intressimakseid ning intressimäär on võrdlusmäärast nagu indeks. Lunastustähtajal tagastatakse omanikule investeeritud põhisumma.

Nullkupongiga võlakirjad sarnanevad fikseeritud intressiga võlakirjadele, kuid neid emiteeritakse nimiväärtuse diskonteeritud hinnaga ja neil puuduvad intressimaksed. Võlakirjad lunastatakse nimiväärtusega. Investor teenib intressi võlakirja emissioonihinna ja nimiväärtuse vahelt lunastushetkel.

Vahetusvõlakirjad on võlakirjad, mida saab teatud tingimustel vahetada ettevõtte aktsiate vastu. Sissenõutavate võlakirjade puhul on emitendil võimalus oma äranägemisel lunastada (tagasi kutsuda) võlakirjaomanike võlakirjad. Tavaliselt on sissenõutavatel võlakirjadel kõrgem tootlus, kuna kaasneb risk, et need võidakse enne lõpptähtaega lunastada.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

	Turu intressimäär*		Emitendi krediitkvaliteet*	
	Tõus	Langus	Paraneb	Halvneb
	Tootlus			
Fikseeritud intressimääraga võlakiri	↘	↗	↗	↘
Muutuva intressimääraga võlakirjad	→	→	↗	↘
Nullkupongiga võlakirja hind	↘	↗	↗	↘
Vahetusvõlakirja hind	↘	↗	↗	↘
Sissenõutava võlakirja hind	↘	↗	↗	↘

*Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Intressimäära risk – kui intressimäär turul tõuseb, siis võlakirja hind langeb ja vastupidi.

Reinvesteerimise risk – risk, et peale võlakirjade lunastamist peab investor tulu uuesti investeerima madalama intressimääraga, mis tähendab, et investeringu tasuvus on väiksem. Selline olukord võib ilmnedagi, kui intressimäärad aja jooksul langevad ja/või emitent kasutab oma õigust sissenõutav võlakirja lunastada.

Inflatsioonirisk – kui inflatsioon tõuseb, siis investori ostujõud kahaneb ning inflatsiooniga arvestades võib tulumäär olla negatiivne.

Krediidirisk – emitent vastutab intressimaksete ja võlakirjade lunastamise eest. Võlakirjade turustajad ei vastuta emitendi kohustuste eest; seega peaksid investorid võtma emitendi riski, kui nad ei suuda lunastada võlakirju ja/või maksta intressi. Sagedasti rahastavad emitendid võlakirjade lunastamist, laenates kapitaliturgudelt lisa. Kui turutingimused halvenevad (näiteks nõudlus võlaväärtpaberite järele väheneb või intressimäär tõuseb), siis võib emitendil olla keeruline või võimatu korraldada täiendavat rahastamist, mille tulemusel võivad võlakirjad jääda lunastamata.

Reitingu risk – kui võlakirja emitendi reitingut alandatakse, siis muutub raha laenamine kulukamaks, mis võib omakorda negatiivselt mõjuda emitendi võimele täita kohustused võlakirjaomanike ees.

Likviidsusrisk - madala käibega (mittelikviidsed) võlakirjade hind võib äärmiselt kiiresti ja radikaalselt muutuda. Kui võlakirjal on pikem tähtaeg ja/või kõrgem tootlus, siis võib selle hind teiste võlakirjadega võrreldes rohkem kõhkuda. Kui võlakirjadega kaupleb ja/või võlakirju turustab vaid üks vahendaja, kes lõpetab antud võlakirjadega kauplemise, siis võib osutada keeruliseks või võimatuks võlakirja turul müüa.

Hinna volatiilsus – volatiilsema hinnaga on võlakirjad, mille likviidsus ja krediitkvaliteet on madalamad.

Väljumismeetodid – üldjuhul kaubeldakse võlakirjadega kauplemiskohaväliselt. Tavalistes turutingimustes võidakse võlakirja müüa enne lunastustähtaega. Võlakirju müües võib tootlus olla madalam või kõrgem võrreldes tootlusega omandamise hetkel. Tootlus võib olla ka negatiivne. Kuna võlakirjadega kaubeldakse kauplemiskohaväliselt, siis negatiivsete turuarengute või mittelikviidsuse tõttu võib pikema perioodi jooksul osutada keeruliseks ostja leidmine.

Piirangud turul – kuna võlakirjadega kaubeldakse kauplemiskohaväliselt, siis negatiivsete turuarengute või mittelikviidsuse tõttu võib pikema perioodi jooksul osutada keeruliseks ostja või müüja leidmine.

Kohustused – tavaliselt ei võta võlakirja ostanud investorpeale omandamiskulu täiendavaid finantskohustusi ega muid kohustusi, sealhulgas tingimuslikke kohustusi.

3.3. Investeeringufondid

3.3.1. Investeeringufondid

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Investeeringufondid on kollektiivsed investeeringuskeemid, mis koondavad investorite sissemaksed erinevatesse finantsinstrumentidesse nagu aktsiad, võlakirjad, muud investeeringufondid, tuletisinstrumentid jne investeerimiseks. Investeeringufondi juhivad fondihaldur, kes investeerib fondi kapitali eesmärgiga teenida fondi investoritele kapitali tulu ja/või kasutulu. Investeeringufondi investeeringud on struktureeritud viisil, et need vastaks investeerimiseesmärkidele, mis on esitatud fondiprospекtis. Investeeringufondi tootlus tuleneb otseselt sellest milline on fondi omandis olevate finantsinstrumentide tootlus. Investeeringufondi võime saavutada investeerimiseesmärk on otseselt seotud fondihalduri võimega koostada hea tootlusega instrumentidest portfelli.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Fondi investeeringute väärtus*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootus ettevõtte/tööstusharu/majanduse tulevikuarengutele, kus fondil on seotud investeeringud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid

Tootespetsiifilised riskid

Fondi strateegiarisk – fondi investeerimisstrateegiad on erinevad, alates konservatiivsetest, kus investeeringuid tehakse vaid garanteeritud tootlusega finantsinstrumentidesse, kuni agressiivseteni, kus investeeringuid tehakse arenevate ja kiiresti kasvavate riikide ettevõtete aktsiatesse, tuletisinstrumentidesse või toorainetesse. Mida agressiivsem on fondi investeerimisstrateegia, seda kõrgem on turukõikumiste tõttu kahju kandmise risk.

Fondihalduri eriteadmiste risk – sama investeerimisstrateegiaga fondid võivad saavutada erinevaid investeerimistulemusi, kuna fondihaldurite kogemused ja eriteadmised on erinevad. Tavaliselt on vähemkogenud

fondihaldurite juhitud fondide tulemusi keerulisem prognoosida. Seetõttu on investeringu tegemisel fondi, mis on juhitud vähemkogenud fondihaldurite poolt, kahju kandmise risk kõrgem, seda eriti ebastabiilsetes turuoludes.

Kinniste fondide likviidsusrisk – kuna fondivalitsejal lasub investorilt fondiosakute lunastamise osas piirang, siis võib enne tähtaega fondiosakute müümine järelturul keeruline olla.

Fondivalitseja risk – erinevatel põhjustel võib fondivalitseja otsustada fond likvideerida või oluliselt fondi tingimusi muuta. Sellised otsused ja muudatused võivad omada olulist negatiivset mõju investorile.

Hinna volatiilsus – kuna fookusturud on väga erinevad, siis erineb ka vastava investeerimisfondi volatiilsus. Olenevalt fookusturust võib volatiilsus olla olematu või väga kõrge.

Väljumise meetodid - investeerimisfondi fondiosakuid võib müüa tagasi vaid fondivalitsejale. Investeringu lõpptulemus oleneb peamiselt fondi investeringute edukusest – kui nende väärtus kasvab, siis fondiosakute väärtus kasvab samuti. Kui fondi investeringud peaksid väärtust kaotama, siis langeb ka fondi ja fondiosakute väärtus, mis tähendab investorile kahju.

3.3.2. Alternatiivsed fondid

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Alternatiivsed investeerimisfondid on kollektiivsed investeerimisskeemid, mis koosnevad investorite sissemaksetest, et investeerida tavapärasest erinevatesse varadesse. Enamik alternatiivseid investeringuid kuulub institutsionaalsetele investoritele või tunnustatud varakatele üksikisikutele, kuna nimetatud investeringud on olemuslikult ja regulatiivselt keerukad. Alternatiivsed investeringud hõlmavad erakapitali, riskifonde, hallatud futuure, kinnisvara, tooraineid ja tuletisinstrumentide lepinguid.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Fondi investeringute väärtus*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootus ettevõtte/tööstuse/majanduse tulevikuarengutele, kus fondil on seotud investeringud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootspetsiifilised riskid

Vastaspole risk – fondivalitseja võib erinevatel põhjustel otsustada fondi enneaegselt likvideerida või muuta oluliselt fondi tingimusi. Sellised otsused ja muudatused võivad omada väga olulist negatiivset mõju investorile.

Fondi strateegiarisk – kuna alternatiivsete investeerimisfondide tegevuses võidakse rakendada suhteliselt keerulisi investeerimis- ja kauplemisstrateegiaid, siis lisaks tavapärasele turu- ja investeerimisriskidele, mida seostatakse traditsiooniliste investeerimisfondidega, võib alternatiivsete investeerimisfondide puhul esineda täiendavaid riske.. Olenevalt kasutatavast strateegiast, hõlmavad need potentsiaalsed riskid tuletisinstrumentide ja võimenduse kasutamist, futuurlepinguid, lühikeseks müüki, vahetustehinguid ja teisi instrumente, mis võivad olla mittelikviidsed. Mõned fondid kasutavad keerulisi tuletisinstrumente, mis on mõistetavad üksnes finantsvallas arvestatavaid teadmisi omavatele inimestele.

Fondivalitseja eriteadmiste risk – sama investeerimisstrateegiaga fondid võivad saavutada erinevaid investeerimistulemusi, kuna fondihaldurite kogemused ja eriteadmised on erinevad. Tavaliselt on vähemkogenud fondihaldurite juhitud fondide tulemusi keerulisem prognoosida. Seetõttu on investeringu tegemisel fondi, mis on juhitud vähemkogenud fondihaldurite poolt, kahju kandmise risk kõrgem, seda eriti ebastabiilsetes turuoludes.

Kinniste fondide likviidsusrisk – kuna fondivalitsejal lasub investorilt fondiosakute lunastamise osas piirang, siis võib enne tähtaega fondiosakute müümine järelturul osutada keeruliseks.

Hinna volatiilsus - kuna fookusturud on väga erinevad, siis erineb ka alternatiivsete fondide volatiilsus. Lisaks sellele võib volatiilsust olla keeruline mõõta madala likviidsuse ja sarnaste fondispetsiifiliste tegurite tõttu.

Väljumismeetodid - seda tüüpi fondid on enamasti niinimetatud kinnised fondid, mis tähendab, et kõige tõenäolisem väljumismeetod on fondiosakute lunastamine fondi tähtaja saabudes või osaline lunastamine fondi elutsükli kestel, kui fondil on vabad vahendid (näiteks fondi varade müügist). Samuti võib olla võimalik fondiosakute tagasimüük fondivalitsejale või müük mõnele muule investorile olenevalt fonditingimustest. Tavaliselt on likviidsusrisk üsna kõrge ja võimalus reaalselt investeringust väljuda võib olla tinglik. Investeringu lõpptulemus oleneb peamiselt fondi investeringute edukusest – kui nende väärtus kasvab, siis kasvab ka fondiosakute väärtus. Kui fondi investeringud peaksid väärtust kaotama, siis langeb ka fondi ja fondiosakute väärtus, mis tähendab investorile kahju.

Kohustused - võib hõlmata jätkuvat kapitali sisse maksete (capital call) kohustust või muid äärmiselt spetsiifilisi kohustusi – soovituslik on teostada põhjalik nõuetele vastavuse kontroll.

3.4. Struktureeritud finantsinstrumendid

3.4.1. Indeksivõlakirjad

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Indeksivõlakiri on võlakiri, mille perioodilised väljamaksed on seotud mõne turuindeksiga või indeksite kogumiga ja võimaldab investoril võtta positsioon selles turuindeksis. Näiteks, kui indeksi tootlus on hea, siis investor saab kõrgemaid perioodilisi väljamakseid. Kui indeksi tootlus ei ole hea, siis investor perioodilisi väljamakseid ei saa ja teatud juhtudel võib osaliselt või täielikult algse investeringu kaotada.

Indeksivõlakirjadel võib olla kapitaligarantii, mis tähendab, et kahju, mida investor kannab on teatud protsendimääraga piiratud (vastavalt võlakirja tingimustele).

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Arengud emitendi majandusolukorras (ettevõttepõhine)*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Alusvaraks oleva optiooni väärtus*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Tootespetsiifilised riskid

Emitendiga seonduv risk – kui emitent peaks maksevõimetuks muutuma või muul moel ebaõnnestuma, siis ei pruugi investor investeeritud raha tagasi saada, isegi mitte investeringu põhiosa, kuna sellises olukorras kapitaligarantii ei rakendu.

Väärtusega seotud risk – indeksivõlakirjad on keerukad investeerimistooted ja nendega kaasnevad investeerimisriskid, sealhulgas põhisumma kapitaligarantii, mida pakutakse vaid juhul, kui investeringut hoitakse lunastustähtajani. Võlakirja väärtus võib emissiooni ja lunastustähtaja vahel oluliselt kõikuda ja oleneb seotud optioonilepingu väärtuse muutusest.

Likviidsusrisk – indeksivõlakirjad on mõeldud tähtajani hoidmiseks. Indeksivõlakirjadel ei pruugi olla määratud kauplemisskohta või olemasolev kauplemisskoht ei ole eriti likviidne. Seega peaksid investorid teadma, et neil ei pruugi õnnestuda oma võlakirju müüa või hinnad võivad osutada ebasoodsaks, kuna indeksivõlakirjadel puudub reguleeritud järelturg.

Reitingurisk – risk, et emiteeriva ettevõtte krediitireiting muutub ja finantseerimiskulu tõuseb.

Hinna volatiilsus – sõltub aluseks oleva optiooni väärtuse muutusest vastavalt lepingule.

Väljumismeetodid – instrument on mõeldud hoidmiseks lunastustähtpäevani. Olenevalt emitendist võib olla võimalik seda järelturul müüa.

Turu ligipääsupiirangud – tavaliselt puudub kauplemiskoht või järelturg ei ole likviidne. Järelturul kauplemise võimaluse olemasolu oleneb sellest, kas emitent on selle võimaluse loonud.

3.5. Börsil kaubeldavad tooted

3.5.1. Börsil kaubeldavad fondid (ETF)

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Börsil kaubeldavad fondid (ETFid) on kollektiivsed investeerimisskeemid, mis on börsil noteeritud. Börsil kaubeldavaid fonde haldavad professionaalsed fondivalitsejad. Börsil kaubeldavate fondidega saab terve päeva jooksul kaubelda ning neid ostetakse ja müüakse tavalisel börsi kauplemisajal nagu lihtaktsiaid.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Fondi investeringute väärtus*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootus seoses ettevõtte/tööstusharu/majanduse tulevikuaengutega, kus fondil on seotud investeringud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootus seoses fondi tootlusega*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Alusvaraga seotud risk – börsil kaubeldavatel fondidel on erinevad investeerimisstrateegiad alates indeksi jälgimisest kuni eksootiliste positsioonideni nagu võimendusega toorained. Investoril on väga oluline tutvuda börsil kaubeldava fondi tingimustega ja saada aru seotud investeringutest enne tehingu sõlmimist.

Kauplemise peatamise risk – kui fondivalitseja otsustab, et konkreetse ETFi tootlus ei ole piisavalt hea või ei oma piisavat investorite huvi, siis võidakse selline ETF likvideerida. Sellisel juhul makstakse investorile fondi likvideerimishetkel varade ekvivalentväärtus rahas (see ei pruugi olla viimase kauplemispäeva sulgemishind), proportsionaalselt investorite osakutega fondis.

Hinna volatiilsus - kuna aluseks olevad turud on väga erinevad, siis erineb ka vastava ETFi volatiilsus. Alusinstrumentide volatiilsus võib olla olematu või väga kõrge.

Väljumise meetodid - ETFe saab müüa reguleeritud kauplemiskohas nagu lihtaktsiaid. Kui hind on ostust alates langenud, siis kannab investor kahju. Kui müügihind on ostuhinnast kõrgem, siis teenib investor kasumit.

Kohustused – tavaliselt ei võta ETF osaku/aktsia ostnud investor omandamise ja halduskulule lisaks täiendavaid finantskohustusi ega muid kohustusi, sealhulgas tingimuslikke kohustusi.

3.5.2. Börsil kaubeldavad võlakirjad (ETN)

<p>Üldine kirjeldus <i>Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.</i></p> <p>Börsil kaubeldav võlakiri (ETN) on tagatiseta ja perioodiliste kupongimakseteta mitteallutatud võlaväärtpaber, mis põhineb alusvara tootlusel või alusvara korvi tootlusel. Sarnaselt börsil kaubeldavate fondidega (ETFid) kaubeldakse ka ETNidega börsil. ETNidel erinevalt ETFidest, puuduvad tegelikud seotud investeeringud. Seega varasid ei osteta ega müüda. ETN esindab lihtsalt emitendi lubadust maksta investorile investeeringu pealt tulu, mis peegeldab teatud alusvara või alusvara korvi tootlust.</p>															
<p>Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Turutingimus</th> <th></th> <th>Hind</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">Alusvara või alusvara korvi väärtus</td> <td>Positiivne</td> <td>↗</td> </tr> <tr> <td>Negatiivne</td> <td>↘</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Emitendi krediitireiting*</td> <td>Paraneb</td> <td>↗</td> </tr> <tr> <td>Halvneb</td> <td>↘</td> </tr> </tbody> </table> <p>* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.</p>			Turutingimus		Hind	Alusvara või alusvara korvi väärtus	Positiivne	↗	Negatiivne	↘	Emitendi krediitireiting*	Paraneb	↗	Halvneb	↘
Turutingimus		Hind													
Alusvara või alusvara korvi väärtus	Positiivne	↗													
	Negatiivne	↘													
Emitendi krediitireiting*	Paraneb	↗													
	Halvneb	↘													
<p>Üldised riskid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hinnarisk - Tururisk - Likviidsusrisk - Valuutarisk - Intressimäära risk - Vastaspolele krediidirisk <p>Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.</p> <p>Tootspetsiifilised riskid</p> <p>Likviidsusrisk – ETNide likviidsus on tavaliselt madalam kui ETFidel. Mõnede ETNide puhul on emitendi poolne enneaegne tagasiost võimalik vaid alates teatud miinimumsummast.</p> <p>Emitendi krediidirisk – kuna ETNid on tagatiseta võlaväärtpaberid, mille emitendiks on tavaliselt pangad, siis on krediidirisk peamine tegur, mis ETNi ETFist eristab.</p>															
<p>Hinna volatiilsus - volatiilsus oleneb alusvara tulemustest, ETNide nõudlusest ja emitendi krediivõimest.</p>															
<p>Väljumise meetodid - ETNe võib müüa reguleeritud kauplemisskohas – täpselt nagu lihtaktsiaid. Mõnede ETNide puhul on emitendi poolne ennetähtaegne tagasiost võimalik vaid alates teatud miinimumsummast.</p>															

3.5.3. Börsil kaubeldavad toorained (ETC)

<p>Üldine kirjeldus <i>Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.</i></p> <p>Börsil kaubeldav tooraine (ETC) pakub positsioone toorainetes nagu nafta, kuld, teravili ja muu. ETC võib lähtuda eraldi toorainetest ja/või tooraine korvidest.</p> <p>Vaatamata sellele, et ETC järgib tooraine hinda, on tegelikult tegemist võlaväärtpaberiga. Vastas-suunalised ETCd on keerulisemad instrumendid, mis liiguvad üles kui tooraine hind liigub alla ja vastupidi.</p> <p>Võimendusega ETCd on struktureeritud viisil, et tooraine hinnaliikumised korrutatakse teatud teguriga, nagu kaks või kolm, mille tulemuseks on alusvaraks oleva tooraine hinna kahe- või kolmekordne volatiilsus.</p>															
<p>Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Turutingimus</th> <th></th> <th>Hind</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">Aluskauba või kaubarühma väärtus*</td> <td>Positiivne</td> <td>↗</td> </tr> <tr> <td>Negatiivne</td> <td>↘</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Emitendi krediitireiting*</td> <td>Paraneb</td> <td>↗</td> </tr> <tr> <td>Halvneb</td> <td>↘</td> </tr> </tbody> </table> <p>* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.</p>			Turutingimus		Hind	Aluskauba või kaubarühma väärtus*	Positiivne	↗	Negatiivne	↘	Emitendi krediitireiting*	Paraneb	↗	Halvneb	↘
Turutingimus		Hind													
Aluskauba või kaubarühma väärtus*	Positiivne	↗													
	Negatiivne	↘													
Emitendi krediitireiting*	Paraneb	↗													
	Halvneb	↘													

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid

Tootespetsiifilised riskid

Likviidsusrisk – ETCdel on tavaliselt madalam likviidsus kui alusvaraks oleva toorainel. Mõnede ETCde puhul on emitendi poolt ennetähtaegset tagasiostu võimalik vaid alates teatud miinimumsummast.

Emitendi krediidirisk – kuna ETCd võivad olla tagatiseta võlakohustused, emitendiks on tavaliselt pangad, siis on krediidirisk peamine tegur, mis ETCd ETFist eristab,

Hinna volatiilsus – volatiilsus oleneb alusvara tootlusest, ETCde nõudlusest ja emitendi krediivõimest.

Väljumise meetodid - ETCid võib müüa reguleeritud kauplemisskohas – täpselt nagu lihtaktsiaid. Mõnede ETCde puhul on emitendi poolt ennetähtaegset tagasiostu võimalik vaid alates teatud miinimumsummast.

3.6. Tuletisinstrumentid

3.6.1. Välisvaluuta tähtpäevatehingud ja välisvaluuta vahetustehingud

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Välisvaluuta tähtpäevatehing on kokkulepe osta/müüa valuutat ettemääratud hinnaga tulevikus kindlaksmääratud kuupäeval. Välisvaluuta tähtpäevatehinguid nimetatakse ka valuuta tähtpäevatehinguks või FX tähtpäevatehinguks ning nendega kaubeldakse kauplemisskohaväliselt (OTC).

Välisvaluuta vahetustehing on kokkulepe vahetada ühes valuutas kokkulepitud summa teise vastu kokkulepitud ajaperioodil. Seda võib lugeda kaheks tähtpäevalepinguks, mis sõlmitakse üheaegselt. Seega on vahetuse tunnused samad nagu kahe tähtpäevatehingu puhul.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Konkreetseid valuutasid puudutavad majanduslikud arengud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootused seoses asjaomaste valuutade tulevikuarengutega*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Teatud valuuta(sid) puudutavad uudised*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Likviidsusrisk – välisvaluutaturgu peetakse äärmiselt likviidseks. Teatud olukordades (poliitiliste, finantstulemuste, makromajanduslike tegurite või muudel põhjustel) võib tekkida likviidsusrisk. Võimatu on prognoosida, kuidas mittelikviidisel perioodil hinnad muutuvad. Likviidsus väheneb mitmetes riikides näiteks pühade ajal ja hooajaliselt (nt suve lõpul, lihavõtetel, jõulupühadel jmt), kui huvi turu vastu on madalam.

Vastaspoole krediidirisk – vastaspoole risk on mõlema lepingu osapoole risk, et vastaspool ei täida oma lepingulisi kohustusi.

Riigirisk - riigirisk on riskide kogum: poliitiline risk, vahetuskursimehhanismi risk, majanduslik risk, valitsuse tegevuse (tegevusetuse) risk.

Võimenduse risk – võimendus võimendab investeringu tootlust ja kahjumit. Näiteks 1:10 võimendusega võidetakse või kaotatakse investeringu summa kümnekordselt. Kui investeerime 1000 EUR ja instrument võimendusega 1:10 tõuseb või langeb väärtuses 10%, siis tähendab see 100% kapitalitootlust või 100% kahjumit. Seega potentsiaalselt võib meie investering langeda nulli. Kui käesoleva näite puhul investeringu hind langeks üle 10%, siis kaotaksime rohkem kui algselt investeerisime ja jääksime pangale võlgu, et katta kahjum mis ületab meie kapitali.

Marginaali risk – marginaaliga kauplemine nõuab regulaarset turu ja marginaali muutuse jälgimist. Kui klient õigeaegselt piisaval määral marginaali muutust ei kata, siis võib Pank kliendi avatud positsioonid sulgeda.

Piiramatuhahjumi risk – teatud turuoludes võib klient potentsiaalselt kahju kannatada, võlgnedes Pangale raha, et katta kahjum, mis ületab märkimisväärselt kliendi kapitali.

Hinna volatiilsus - volatiilsus välisvaluuta turul on üldiselt väga kõrge ja sõltub valuutapaarist.

Väljumismeetodid – tähtpäevalepingu saab ennetähtaegselt sulgeda müües või ostes selle kauplejalt (väljakirjutajalt) tagasi.

Kohustused – tuletisinstrumentidega kauplemisel võib klient olla kohustatud esitama kohustuse täitmiseks tagatise (näiteks tagatisdeposiit). Olenevalt alusvara väärtuse muutumisest võib klient olla kohustatud tõstma tagatise väärtust lühiajalise etteteatamisega (lisatagatise nõue).

Marginaalinõuded – positsiooni ja selle positsiooni tagamiseks esitatud tagatise vahetamine. Nõutud marginaal on olemas valuutapaarist ja võib ulatuda 1:100 kuni 1:1.

Tehingu näited

1. Oletame, et ELis paiknev ettevõtte, mis ekspordib kaupa USAsse ja kelle laekumised tulevikus on USD-s, soovib maandada oma vahetuskursi kõikumise riski. Ettevõtte riskiks on USD odavnemine EURi suhtes. Seega ettevõtte müüb USD tähtpäevalepinguga EURi vastu täna kokkulepitud vahetuskursiga. Tehing on kahepoolne kohustus, mis tähendab, et üks pool (ettevõtte) on kohustatud müüma varasemalt kokkulepitud hulga USDd EURi vastu eelnevalt kokkulepitud vahetuskursiga.

Tehingukulud

Pank kaupleb FX tähtpäevalepingutega põhisumma alusel, kui tehakse vahetuskursi hinnapäring (RFQ). Ettevõtte müüb USD ja ostab EUR pakutud vahetuskursiga; lisakulusid ja lisatasusid ei ole. FX tähtpäevalepingute vahetuskurss on lepingu tähtajast, valuutapaarist ja vastaspoole riskist.

Võimalikud negatiivsed stsenaariumid

Tähtpäevaleping on kahepoolne kohustus, mille kohaselt üks pool (ettevõtte) on kohustatud varasemalt kokkulepitud summa USD müüma EURi vastu eelnevalt kokkulepitud vahetuskursiga ja osapooled ei ole mingil tingimusel sellest kohustusest vabastatud. Näiteks, kui ettevõtte ei saanud oma USA vastaspoolelt raha USDs, on tal sellegipoolest kohustus Pangale USD müüa (valuuta turukurs tähtpäevalepingu lõppemisel võib olla märkimisväärselt kõrgem või madalam kui algse tähtpäevalepingu vahetuskurss).

2. Oletame, et ELis paiknev ettevõtte, mis impordib kaupu UKst ja maksab seega tulevikus GBPs, soovib maandada oma valuutakursi kõikumise riski. Ettevõtte riskiks on GBP kallinemine EURi suhtes. Seega ettevõtte ostab GBP tähtpäevalepingu EURi suhtes täna kokkulepitud vahetuskursiga. Tegemist on kahepoolse kohustusega, mis tähendab, et üks pool (ettevõtte) on kohustatud ostma varasemalt kokkulepitud summas GBP EURi vastu eelnevalt kokkulepitud vahetuskursiga.

Tehingukulud

Pank kaupleb FX tähtpäevalepingutega põhisumma alusel, kui tehakse vahetuskursi hinnapäring (RFQ). Ettevõtte ostab GBP ja müüb EURi pakutud vahetuskursiga; lisakulusid ja lisatasusid ei ole. FX tähtpäevalepingute vahetuskurss on lepingu tähtajast, valuutapaarist ja vastaspoole riskist.

Võimalikud negatiivsed stsenaariumid

Tähtpäevatehing on kahepoolne kohustus, mille kohaselt üks pool (ettevõtte) on kohustatud varasemalt kokkulepitud summas GBP ostma EURi eelnevalt kokkulepitud vahetuskursiga ja osapooled ei ole mingil tingimusel sellest kohustusest vabastatud. Näiteks, kui ettevõtte muudab meelt ega kavatse GBPs makseid teha, on tal sellegipoolest kohustus Pangalt GBPsid osta (valuuta turukurs tähtpäevatehingu lõppemisel võib olla märkimisväärselt kõrgem või madalam kui algse tähtpäevatehingu vahetuskurs).

3.6.2. Välisvaluutaoptsioonid

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

FX optioon on kokkulepe, mis annab optiooni ostjale õiguse (kuid mitte kohustuse) osta (müüa) valuutat teatud vahetuskurssiga tuleviku kuupäeval. Optioone on kahte tüüpi: ostu- ja müügioptsioonid. Ostuoptiooni omanikul on õigus teatud vahetuskursiga valuutat osta kindlaksmääratud tuleviku kuupäeval. Müügioptiooni omanikul on õigus valuutat müüa teatud vahetuskurssiga kindlaksmääratud tuleviku kuupäeval. Tasu, mida makstakse kui optiooni ostetakse nimetatakse optioonipreemiaks. Optioonitehingut sõlmides tuleb preemia ette maksta. Optiooni ostja maksimaalne kahjum on piiratud tasutud preemiaga. Optiooni müüja kahjum võib olla piiramatult suur. Optioonidega kaubeldakse kauplemisskohaväliselt (OTC).

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Konkreetsed valuutasid puudutavad majanduslikud arengud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootused seoses asjaomaste valuutade tulevikuarengutega*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Konkreetsed valuutasid puudutavad uudised*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Likviidsusrisk – välisvaluutaturgu peetakse äärmiselt likviidseks. Teatud olukordades (poliitiliste, finantstulemuste, makromajanduslike tegurite või muudel põhjustel) võib tekkida likviidsusrisk. Võimatu on prognoosida, kuidas mittelikviidisel perioodil hinnad muutuvad. Likviidsus väheneb mitmetes riikides näiteks pühade ajal ja hooajaliselt (nt suve lõpul, lihavõtetel, jõulupühadel jmt), kui huvi turu vastu on madalam.

Vastaspoole krediidirisk – vastaspoole risk on mõlema lepingupoole risk, et vastaspool ei täida oma lepingulisi kohustusi.

Riigirisk - riigirisk on riskide kogum: poliitiline risk, vahetuskursimehhanismi risk, majanduslik risk, valitsuse tegevuse (tegevusetuse) risk.

Hinna volatiilsus - volatiilsus välisvaluuta turul on üldiselt väga kõrge ja sõltub valuutapaarist.

Väljumismeetodid – optioone võidakse enne tähtpäeva emitendile müüa.

Kohustused – kehtib ainult lühikestele positsioonidele. Kui optiooni ostja nõuab optiooni kasutamist, siis optiooni müüja peab müüma (ostma) valuuta varasemalt kokkulepitud vahetuskursiga.

Marginaalinõuded – kehtib ainult lühikeste positsioonide puhul.

Tehingu näide

Oletame, et ELis baseeruv ettevõtte, mis ekspordib kaupa USAsse ja mille laekumised tulevikus on seega USDs, soovib maandada oma vahetuskursi kõikumise riski. Ettevõtte riskiks on USD odavnemine EURi suhtes, kuid võidab, kui USD kallineb. Kui ettevõtte soovib maandada USD odavnemise negatiivset mõju, kuid jääda avatuks võimalikule USD kallinemisele, siis võib ettevõtte otsustada osta USD müügioptsiooni (õigus, mitte kohustus, müüa USD varasemalt kindlaksmääratud vahetuskursiga). Käesoleva tehingu puhul on optsioonistjal (ettevõtte) õigus ja optsiooni emitendil kohustus (Pank).

Tehingukulud

FX optsiooni puhul maksab ostja müüjale tasu – optsioonipremia. Pank kaupleb FX optsioonidega hinnapäringu saamisel põhisumma alusel (RFQ). Optsoonipremia sõltub lepingu tähtajast ja valuutapaarist.

Võimalikud negatiivsed stsenaariumid

Kui optsiooni ei kasutata, kuna tähtajal on vahetuskurs ebasoodne võrreldes turukursiga, siis kaotab optsioonistja oma premia (ostja kahjum on makstud optsioonipremiaga piiratud).

3.6.3. Intressimäära vahetustehingud

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Intressimäära vahetustehing (IRS) on ühe rahavoo vahetamine teise vastu. Teiste sõnadega, tegemist on kahe vastaspoole kokkuleppega, mille kohaselt üks tuleviku intressimaksete voog põhisumma osas vahetatakse teise vastu.

Fikseeritud-määr-ujuva-määra-vastu vahetustehing – üks vastaspool maksab fikseeritud määra ja saab ujuva määra ning teine vastaspool teeb vastupidi.

Ujuv-määr-fikseeritud-määra-vastu vahetustehing – vastupidiselt fikseeritud-määr-ujuva-määra-vastu vahetustehingule.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Intressimäära vahetustehingu väärtus fikseeritud määra maksjale	Intressimäära vahetustehingu väärtus ujuva määra maksjale
Muutused asjaomases pikaajalises intressimääras*	Positiivne	↗	↘
	Negatiivne	↘	↗

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Viitemäära (reference rate) risk– intressimäära vahetustehingud võivad järgida erinevaid viitemäärasid. Viitemäärasid nagu LIBOR või EURIBOR on üldkasutatavad ja laialdaselt levinud, kuid on ka eksotilisemaid viitemäärasid, mida ei arvatata igapäevaselt ja mis ei ole üldkasutatavad.

Vastaspoole krediidirisk - Vastaspoole risk on mõlema lepingupoole risk, et vastaspool ei täida oma lepingulisi kohustusi. Vastaspoole risk on mõlema osapoole risk ja seda tuleks lepingu hindamisel arvesse võtta.

Hinna volatiilsus – intressimäära vahetustehingu väärtuse volatiilsus on otseselt proportsionaalne asjaomaste pikaajaliste intressimäärade volatiilsusega ja intressimäära vahetustehingu lepingu tähtajaga.

Väljumismeetodid – intressimäära vahetustehinguid saab ennetähtaegselt sulgeda, kui vastaspooled selles

kokku lepivad (klient ja kaupleja (väljakirjutaja)). Kui intressimäär vahetustehing lõpetatakse ennetähtaegselt, siis väärtus arvutatakse diskonteeritud rahavoo mudeli alusel.

Marginaalinõuded – vastaspoole riski maandamiseks võidakse kliendilt nõuda tagatisdeposiidi seadmist. Kui intressimäär vahetustehingu hind liigub kliendi vastu, siis võidakse lisatagatist nõuda.

Tehingu näide

Oletame, et ettevõtte, kellel on fikseeritud rahavood (näiteks hoone renditulu) sõlmib rahastamiseks ujuva intressimääraga (näiteks EURIBOR) laenulepingu. Ettevõtte risk on võimalik intressimäär kõikumine, sest kui ujuv intressimäär tõuseb, siis kasvavad ka laenukulud, kuid sissetulek jääb samaks.

Sellistes või sarnastes oludes võib ettevõtte soovida sõlmida intressimäär vahetustehingu, vahetades ujuva intressimääraga makseid fikseeritud intressimääraga maksete vastu ja tagades tuleviku rahavood. Intressimäär vahetustehingute raames Pangalt saadud ujuva intressimääraga makseid kasutatakse ujuva määraga laenu intressi tasumiseks, muutes seeläbi ettevõtte ujuva intressimääraga kohustuse (laenu) fikseeritud intressimääraga kohustuseks. Intressimäär vahetustehing on kahepoolne kohustus, mis tähendab, et üks pool (ettevõtte) on kohustatud fikseeritud määraga makseid tasuma ja Pank on kohustatud ujuva määraga makseid tasuma.

Tehingukulud

Pank kaupleb intressimäär vahetustehingutega hinnapäringu saamisel põhisumma alusel (RFQ). Ettevõtte maksab fikseeritud määr, millele ei lisandu täiendavaid kulusid ega tasusid. Intressimäär vahetustehingu hind on lepingu tähtajast, valutat, struktuurist (vähenev/suurenev saldo), vastaspoole riskist.

Võimalikud negatiivsed stsenaariumid

Intressimäär vahetustehing on kahepoolne kohustus, mis tähendab, et üks pool (ettevõtte) on kohustatud tasuma fikseeritud intressimääraga makseid ja Pank on kohustatud tasuma ujuva intressimääraga makseid. Ujuva määraga makseid võivad suurened või väheneda vastavalt turu ujuv määrale. Ujuv määr võib olla negatiivne, mis tähendab, et klient peab tasuma mõlemad, nii fikseeritud kui ujuv määraga makseid.

3.6.4. Toorme vahetuslepingud

Üldine kirjeldus

Suunatud asjatundlikele klientidele.

Toorme vahetusleping on leping, milles osapooled lepivad kokku rahavoogude vahetuses, mis sõltuvad alustoorme hinnast (fikseeritud-määr-ujuva-määr- vastu ja vastupidi). Toorme vahetuslepingut kasutatakse tavaliselt toorme hinna kõikumise riski maandamiseks. Toorme vahetuslepingutega kaubeldakse kauplemisskohaväliselt (OTC). Lepingu kohaselt pakub Pank tasaarveldust alustoorme füüsilise üleandmiseta.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Alusvara puudutavad majandusarengud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootused seoses asjaomase alusturu tulevikuarengutega*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Alusturgu puudutavad uudised*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäär risk
- Vastaspoole krediidirisk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Vastaspoole krediidirisk - vastaspoole risk on mõlema lepingupoole risk, et vastaspool ei täida oma lepingulisi

kohustusi.

Alustoorme risk – toorme vahetustehingu väärtus on otseselt proportsionaalne alustoorme hinnaga, mida mõjutavad erinevad tegurid nagu ilm, toodang ja turunõudlus.

Hinna volatiilsus – on otseselt proportsionaalne spetsiifilise alustoormega. Üldiselt peetakse tooraineid äärmiselt volatiilseteks.

Väljumismeetodid – leping võidakse enne tähtpäeva sulgeda müües või ostes see kauplejalt (väljakirjutajale) tagasi.

Kohustused – tähtpäeva saabudes maksab üks tehingu osapooltest hinnaerinevuse.

Marginaalinõuded – vastaspoole riski maandamiseks võidakse kliendilt nõuda tagatisdeposiidi seadmist. Kui vahetustehingu hind liigub kliendi vastu, siis võidakse lisatagatist nõuda.

3.6.5. Futuurlepingud

Üldine kirjeldus

Suunatud tavaklientidele ja asjatundlikele klientidele.

Futuurleping tähendab standardiseeritud vormingus lepingut kindlaksmääratud alusvara (aktsia, valuuta, tooraine või muu) ostuks ja müügiks varasemalt kindlaksmääratud hinnaga ning arveldamine leiab aset teatud hetkel tulevikus. Futuurlepingutega kaubeldakse kauplemisskohtades.

Kuna futuuridega kauplemise puhul saab kasutada võimendust, mis võimaldab võtta suurema positsiooni, kui rahaline seis pangas lubaks, siis võib suhteliselt väikesel negatiivsel või positiivsel turuliikumisel olla investeringule suur mõju. Seega kaasneb futuuridega kauplemisel suhteliselt kõrge risk. See teeb potentsiaalse võidu suureks, isegi, kui sissemakse on üsna väike. Kui kogupositsioon marginaalitehingutes ületab sissemakse, siis võtate riski, et kaotate rohkem kui sissemakse.

Toimimine ja tootlus erinevates turutingimustes

Turutingimus		Hind
Alusvara puudutavad majandusarengud*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Turu ootused seoses alusturu tulevikuarengutega*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Alusturgu puudutavad uudised*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘
Poliitilised ja psühholoogilised tegurid*	Positiivne	↗
	Negatiivne	↘

* Eeldusel, et muud turutingimused jäävad samaks ja turg ei ole kriisis.

Üldised riskid

- Hinnarisk
- Tururisk
- Likviidsusrisk
- Valuutarisk
- Intressimäära risk

Loe lisainfot punktis 2.1. Erinevat tüüpi riskide definitsioonid.

Tootespetsiifilised riskid

Alusvaraga seotud risk – alusvara puudutavad riskid kehtivad ka futuuride puhul. Lisainfot leiad alusvaraga seotud riskide kirjeldusest.

Võimenduse risk – võimendus võimendab investeringu tootlust ja kahjumit. Näiteks 1:10 võimendusega võidetakse või kaotatakse investeringu summa kümnekordselt. Kui investeerime 1000 EUR ja instrument võimendusega 1:10 tõuseb või langeb väärtuses 10%, siis tähendab see 100% kapitalikasumit või 100% kahjumit. Seega potentsiaalselt võib meie investering langeda nulli. Kui käesoleva näite puhul investeringu hind langeks üle 10%, siis kaotaksime rohkem, kui investeerisime ja jääksime pangale võlgu, et katta kahjum, mis ületab meie kapitali.

Marginaalirisk – marginaaliga kauplemine nõuab regulaarset turu ja marginaali kasutamise jälgimist. Kui klient õigeaegselt piisaval määral marginaali muutust ei kata, siis võib Pank kliendi avatud positsioonid sulgeda.

Piiramatu kahjumi risk – teatud turuoludes võib klient potentsiaalselt kahju kannatada, jäädes Panga ees võlgnevusse tema kapitali märkimisväärselt ületamisest tekkinud kahjumi katmise tõttu.

Hinna volatiilsus – kuna alusvara tüübid on erinevad ning nende likviidsus samuti, siis futuurlepingute volatiilsus erineb futuurlepingute osas märkimisväärselt, kuid üldiselt peetakse futuuride volatiilsust väga kõrgeks.

Väljumismeetodid – futuurlepingu positsioonist saab väljuda vaid müügi- või ostutehinguga (oleneb, kas algpositsioon oli pikk või lühike). Kuna futuuridega kaubeldakse kauplemiskohas, siis kauplemine toimub vaid vastava kauplemiskoha tööajal. Vähese likviidsuse turutingimustes, kus puuduvad ostjad ja müüjad, ei ole väljumine võimalik enne, kui turutingimused on paranenud.

Kohustused – kui hind liigub kliendi vastu, tuleb marginaalinõuete täitmiseks esitada lisatagatis. Vastasel korral avatud positsioonid suletakse.

Marginaalinõuded – marginaalinõuded määrab futuurbörs iga futuurlepingu kohta fikseeritud koguses, mitte protsendina.
Näiteks: E-mini S&P 500 (Dollar) futuurleping, turuhinnaga 2 500 USD omab nimiväärtust 125 000 USD, selle marginaali nõue on 4 500 USD lepingu kohta, marginaali nõue on seega 3,6%.

4. MARGINAALIGA KAUPLEMINE (VÕIMENDUSEGA KAUPLEMINE)

Marginaaliga kauplemine või võimendusega kauplemine võimaldab investoril kaubelda finantsinstrumentidega ilma, et tal oleks kogu rahasumma olemas. Piisab, kui investor annab Pangale suhteliselt väikese marginaali (raha, väärtpaberid jne). Marginaali hoitakse Pangas tagatiskontol ja see on Pangale tagatiseks. Pank maksab tagatiskontolt marginaali tagasi peale seda, kui on tuvastanud, et investori kohustused sõlmitud marginaalitehingute raames on täidetud. Marginaalidega kauplemisel finantsinstrumente lepingu tähtpäeval üle ei anta, s.t. vastavale tehinguosapoolle makstakse hinnaerinevus.

Võtame näiteks valuutaturul kauplemise (FOREX). Kui teatud valuutapaari marginaalinõue on 1 protsent, siis investori, kes on nõus ostma/müüma 100 000 valuutaühikut, tagatiskontol peab olema vähemalt 1000 valuutaühikut. Sellisel juhul võib investor kasutada võimendust kuni 1/100.

Marginaalidega kauplemine võimaldab teenida meeletut kasumit ja kanda tõsist kahjumit, võrreldes kapitaliinvesteeringutega. Marginaalitehingud on riskantsed nii ostjatele kui müüjatele, olenemata alusvara klassist. Kui turuhinnad liiguvad investori positsioonidele vastupidises suunas, siis ei pruugi investor ilma jääda ainult alginvesteeringust, vaid omandada ka märkimisväärselt võla.

Marginaalidega kauplemine nõuab turu ja marginaali kasutuse tähelepanelikku ja regulaarset jälgimist. Kui tehingu väärtus muutub, siis võib investor saada lisatagatise nõude. Kui investor lisatagatist pakkuda ei suuda, siis tehing suletakse ja kahjud kantakse vastavalt.

5. KAUPLEMISÜSTEEMIDEGA SEOTUD RISKID

Tänapäeval on kõik kauplemisüsteemid suuremal või väiksemal määral arvutipõhised, s.t. korralduste esitamine, registreerimine, täitmine ning muud vajalikud tegevused, teostatakse elektroonselt. Nagu ka teiste elektrooniliste süsteemide puhul, võib kauplemisüsteemi tegevus olla ajutiselt häiritud põhjustel, mida Pank kontrollida ei saa. Seega korralduste täitmine võib olla ajutiselt häiritud või neid ei täideta täiel määral või investor ei saa olulist teavet reaajajas. Kui investor selliste häirete tõttu kahju kannab, siis võib ta loota kahjumi kompenseerimist piiratud määral. Täpse summa määrab Pank, teised turuvahendajad või arveldusüksus.

6. VÄLISTURGUDEL SÕLMITUD TEHINGUTE RISKID

Välisurgete reguleerivad vastavad järelevalveasutused, mille nõuded võivad erineda Eestis kehtivatest nõuetest. Sellest tulenevalt võib investorite kaitse märkimisväärselt erineda Eestis kehtivast kaitsemäärast. Seetõttu võivad investorid erinevate nõudmiste tõttu kanda täiendavat kahju.

7. HOIATUS SEoses OSade FINANTSINSTRUMENTIDE TÕENÄOLISE TULUSUSEGA

Finantsturud, mis toimivad põhimõttel, et osade investorite kasum kaetakse teiste investorite vastava kahjumi arvelt (nullsumma mäng) tähendab, et kõikidele osalejatele ei suudeta tagada kapitalikasumit. Investeeritud kapitali kogusumma ei muutu, kuid jaotatakse regulaarselt turuosaliste vahel (välja arvatud vahendajatele makstavad komisjonitasud). Sellised on valuuta-, optiooni- ja futuurturud. Sellistel turgudel on tõenäoline pikaajaline tulusus nullilähedane.

8. FINANTSINSTRUMENTIDE TAGATISTE JA LAENATUD SUMMADE INVESTEERIMISEGA SEOTUD RISKID

Tururisk - investeringute finantseerimisel või osalisel finantseerimisel kolmandatelt pooltelt laenatud rahaga kaasneb risk kaotada mitte ainult enda, vaid ka vastavatesse investeringutesse suunatud laenatud kapital. Lisaks täiendav kahjum laenatud raha arvel, näiteks laenuintress.

Intress - laenatud rahalt tuleb tavaliselt tasuda intressi. Seega võib investor kaotada osa investeeritud kapitalist ja/või kannatada täiendavat kahju, kui investeringu tootlus on madalam kui makstav laenuintress.

Tagatise väärtuserisk - finantsinstrumentide turuväärtus võib märkimisväärselt kõikuda. Kui finantsinstrumentide väärtus langeb, siis võib laenuandja nõuda täiendava sissemakse või aktsepteeritava finantsinstrumentide näol suuremat tagatist. Kui ettenähtud aja jooksul ei suudeta tagatist tõsta (see võib olla 1 tööpäev), võib laenuandja krediidilepingu lõpetada ja katta laenu rahast, mis teenitakse finantsinstrumentide müügist. Kui finantsinstrumentide müügist saadud raha on ebapiisav laenu, intressi ja muude võlgnevate summade katteks, siis on investor kohustatud alles jäänud võla tasuma.

Arvestades eeltoodut, kui finantsinstrumentide väärtus turul järsult langeb, siis võib investor kaotada mitte ainult eraldatud finantsinstrumendid, vaid ka täiendava kapitali. Tagatise väärtuse risk on eriti oluline, kui tagatiseks panditakse mittelikviidsed finantsinstrumendid, kuna nende turuhind võib oluliselt kõikuda.

Majanduses ja turul on repotehingud laenu, mis on koormatud finantsinstrumentidele seatud pandiga ning seega on laenu tagatiseks investorilt omandatud finantsinstrumendid.